

“Straks slapen hier baronnen en freules”

Transformatie en restauratie van Kasteel Hackfort

Restauratieschilders op het bordes, een testrit met de moderne vacuümlift in de kasteeltoren en nieuwe keukens in de gerestaureerde stijkamers. Op Hackfort wordt hard gewerkt om de transformatie en restauratie van het kasteel deze maand gereed te krijgen. ErfgoedMagazine brengt een bezoek en interviewt projectleider Anne Krins en restauratiearchitect Harriën van Dijk.

tekst **NELLEKE MANSCHOT**

De rondleiding start in de imposante hal op de bel-etage met centrale trap en eikenhouten neorenaissance lambrisering. “In tijden van particuliere bewoning was het kasteel niet toegankelijk voor publiek. Daar brengt Natuurmonumenten na 38 jaar verandering in,” vertelt Krins enthousiast. “Maar wel op zodanige wijze dat de nieuwe functie past bij het monument.”

Hackfort is sinds 1981 eigendom van Natuurmonumenten. Het van oorsprong 14de-eeuwse kasteel is door de eeuwen heen verschillende malen verbouwd en aangepast. Het huidige kasteel kent een rechthoekige plattegrond met twee lagen, twee ronde torens en een kelderverdieping met gewelven. Het totale landgoed Hackfort te Vorden omvat 730 hectare, een koetshuis en een monumentale watermolen.

< **Het aanbrengen van het Engelse behang in een van de stijkkamers**
[foto: Léontine van Geffen-Lammers].

Schilderwerk in de grote zaal van het kasteel [foto: Léontine van Geffen-Lammers].

“Het is een constant spel van keuzes maken tussen monumentale waarden en huidige wet- en regelgeving”

Lift in de toren

Verschillende partijen hebben bijgedragen aan de restauratie. Een van de eisen die hierbij gesteld werd, was het toegankelijk maken van het kasteel voor mindervaliden. “Dat was een hele zoektocht”, vertelt Krins, “Er is een lift nodig om de verdiepingen toegankelijk te maken voor mindervaliden en een lift aan de buitengevel ophangen was geen optie.” Een Engelse tv-serie over kastelen in het buitenland bracht de oplossing: een vacuümlift. “Nu is gekozen voor een ronde glazen vacuümlift in een van de twee 16de-eeuwse torens,” vertelt Krins, “de eerste ronde vacuümlift in Nederland. Hiervoor moest wel een muur worden uitgebroken. We hebben de stenen genummerd, gedocumenteerd en zorgvuldig uit de toren gehaald, zodat deze later op de juiste plek weer teruggeplaatst konden worden.”

Brandwerendheid

Krins: “Het is een constant spel van keuzes maken tussen monumentale waarden en huidige wet- en regelgeving. Dat maakt dat de transformatie zorgvuldig en stapje voor stapje wordt uitgevoerd. Er wordt bijvoorbeeld gewerkt met gecertificeerde aannemers en bij fundamentele keuzes wordt de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) betrokken.” Een van de fundamentele keuzes is het brandwerend maken van de appartementen. Krins: “We hebben monumentale eikenhouten deuren en die willen we heel graag behouden, maar die voldoen niet aan de huidige eisen voor brandwerendheid. Onze aannemer heeft er een brandwerende plaat in gemaakt. Een toegepaste techniek waar de RCE uiteindelijk ook heel tevreden mee is”, vertelt Krins trots. “De nieuwe zijde van de

Kasteel Hackfort.
[foto: Geurt Besselink].

deur zit aan de appartementenkant, de originele monumentale zijde is naar de hal gericht”, licht Van Dijk toe.” Je wilt uiteindelijk het karakter van de kamers behouden, maar ook het erfgoed beleefbaar houden en verduurzamen. Als we de deuren op zolder hadden opgeborgen gaat er toch ook iets verloren?”

Stijlkamers

De grote zaal is bestemd voor culturele doeleinden en bruiloften. De vier nieuwe vakantieappartementen, verhuurd door Buitenlevensvakanties, bieden straks ieder ruimte aan vier gasten. Elke kamer heeft een eigen karakter in gerestaureerde 19de-eeuwse stijl met historische details, bijpassend kleurenpalet op basis van kleurenonderzoek, zorgvuldig gekozen behang en antiek meubilair. “De balans zoeken tussen oud en nieuw. En je daarbij de vraag stellen hoe oud is oud en hoe nieuw is nieuw? Dat waren belangrijke vragen bij de restauratie,” vertelt Van Dijk, “herstel je de stijlkamers ingetogen zodat het meer bij elkaar past, of laat

je zien dat het nieuw en modern is.” Zo zijn de badkamers op subtiele historiserende wijze ingepast, maar de keukens zijn juist modern en strak vormgegeven. Krins: “Met het toegankelijk maken van het kasteel willen we het meer laten leven op het landgoed. Je kunt met een hele familie straks het kasteel afhuren. En je voor even baron of freule voelen.”

Kleur of geen kleur

In de historische ruimtes van het kasteel is kleurenonderzoek uitgevoerd. De resultaten zijn gebruikt voor de nieuw toe te passen kleuren in de stijlkamers.

Gekleurd ornament in een van de stijlkamers [foto: Léontine van Geffen-Lammers].

De opening van Kasteel Hackfort vindt plaats in het weekend van 28, 29 en 30 juni a.s. Voor meer informatie en voor kaartjes zie: natuurmonumenten.nl/indesteigers

Een restant van een plafondschildering is bewust zichtbaar gemaakt en zichtbaar gehouden [foto: Nelleke Manschot].

Van Dijk: “Meestal is er gekozen voor de oudst gevonden kleur, om deze na te bootsen in het nieuwe verfwerk.” Een van de ornamenten in het plafond van de grote zaal is echter bewust wit gelaten. ‘Hier is uitgebreid kleurenonderzoek gedaan’, vertelt Krins, “maar er is geen enkele kleur gevonden. We laten het daarom wit.” Als nieuw element en toevoeging wordt er een gespiegelde versie van het plafondonnament als patroon in het inlegwerk van de houten vloer verwerkt.

Voortborduren

Dat Hackfort wordt herbestemd tot vier vakantie-appartementen en bruidssuite is bijzonder. Niet elk kasteel leent zich hiervoor en ook niet elke eigenaar ziet dit zitten. “Doordat het kasteel eerder al was verbouwd tot vier privé appartementen was deze transformatie mogelijk en waarschijnlijk ook gemakkelijker”, licht Van Dijk toe. “De gemaakte keuzes in de jaren 80 zou je nu wellicht anders maken, maar dat neemt niet weg dat je er bij deze transformatie wel op voortbordurt. En soms zelfs zaken herstelt. Er zijn dus relatief weinig ingrepen nodig om het monumentale gebouw geschikt te maken voor de nieuwe functie. En er wordt niet alleen gerestaureerd vanuit behoud van het kasteel, maar juist ook om delen van het historische karakter terug te brengen. En niet te vergeten - het erfgoed beter beleefbaar te maken.”

Opdrachtgever:	Natuurmonumenten
Ontwerp en directievoering:	Verlaan & Bouwstra architecten
Advies:	Adviesburo Tolsteeg
Bouw:	Dijkhof Bouw
Installatie:	Wim Bosman Installatiebedrijf

Mede mogelijk gemaakt door:

Stichting Hackfortfonds, Prins Bernhard Cultuurfonds, Provincie Gelderland en Natuurmonumenten.

Totale opgave

Het plaatsen van de nieuwe lift in de kasteeltoren was de grootste ingreep, maar niet de grootste opgave, vertelt Van Dijk: “Heel veel is hetzelfde gebeven, maar er moest ook veel gebeuren. Je raakt alles aan, dus kost het veel geld. Ook veel onzichtbaar werk is uitgevoerd. Toch is het gelukt om met het beschikbare budget het karakter terug te brengen.” Krins vult aan: “De uitdaging zat ook in het balanceren. Keuzes maken voor behoud, maar ook vernieuwen en aanpassen vanuit Bouwbesluit of brandveiligheid. We hebben een goed bouwteam met veel ervaring en elke keuze is uitvoerig besproken en afgewogen, maar ik moet het toch altijd eerst zien als het klaar is.”

Over de auteur:

NELLEKE MANSCHOT werkt als Adviseur Erfgoed & Ruimte bij Gemeente Haarlem. Ook is ze freelance redacteur bij het ErfgoedMagazine.

Hal op de bel-etage met centrale trap en eikenhouten neorenaissance lambrisering.